

Hoe is de verantwoordelijkheid voor de buitenlandse betrekkingen in het Koninkrijk geregeld?

Het Statuut bepaalt dat de Minister van Buitenlandse Zaken de verantwoordelijkheid voor het buitenlands beleid van het gehele Koninkrijk draagt, dus ook voor de buitenlandse betrekkingen van de landen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland. Die verantwoordelijkheid komt tot uitdrukking in het feit dat er maar één netwerk van diplomatieke vertegenwoordigingen in het buitenland is, dat het gehele Koninkrijk vertegenwoordigt. Immers, het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag werkt voor het gehele Koninkrijk en alle vier de landen. De Minister ziet toe op eenheid van het buitenlands beleid. Bijzonder duidelijk blijkt de rol van de Minister van Buitenlandse Zaken wanneer verdragen worden gesloten. Dat kan namelijk alleen geschieden onder de vlag van het Koninkrijk, ook als het initiatief door een van de landen wordt genomen. Alleen het Koninkrijk als geheel is immers "subject van volkenrecht". Dat betekent niet dat ieder verdrag voor het gehele Koninkrijk moet gelden; alle opties zijn namelijk denkbaar: een verdrag kan ten behoeve van vier, drie of twee landen, maar ook voor slechts één land worden gesloten.

Wat is de juridische basis van de buitenlandse betrekkingen van het Koninkrijk?

De verhoudingen tussen de vier Landen van het Koninkrijk evenals de buitenlandse betrekkingen van het Koninkrijk vinden hun basis in het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden. Artikel 3, eerste lid, onder b van het Statuut definieert buitenlandse betrekkingen als een Koninkrijksaangelegenheid.¹ Op basis van artikel 6 worden de aangelegenheden van het Koninkrijk in samenwerking van Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten behartigd.² Verder bepaalt artikel 27 dat landen zo vroeg mogelijk betrokken moeten worden bij de voorbereiding en uitvoering van overeenkomsten met andere mogendheden die hen raken en binden.³ Het gaat hierbij om die zaken die de landen raken omdat hun belangen in het bijzonder betrokken zijn.⁴ Artikel 28 stelt dat, op basis van door het

¹ Artikel 3 lid 1. Onverminderd hetgeen elders in het Statuut is bepaald, zijn aangelegenheden van het Koninkrijk:

- a. de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk;
- b. de buitenlandse betrekkingen;
- c. het Nederlanderschap;
- d. de regeling van de ridderorden, alsmede van de vlag en het wapen van het Koninkrijk;
- e. de regeling van de nationaliteit van schepen en het stellen van eisen met betrekking tot de veiligheid en de navigatie van zeeschepen, die de vlag van het Koninkrijk voeren, met uitzondering van zeilschepen;
- f. het toezicht op de algemene regelen betreffende de toelating en uitzetting van Nederlanders;
- g. het stellen van algemene voorwaarden voor toelating en uitzetting van vreemdelingen;
- h. de uitlevering.

² Artikel 6 lid 1. De aangelegenheden van het Koninkrijk worden in samenwerking van Nederland, Aruba, Curaçao en Sint Maarten behartigd overeenkomstig de navolgende bepalingen. 2. Bij de behartiging van deze aangelegenheden worden waar mogelijk de landsorganen ingeschakeld.

³ Artikel 27 lid 1. Aruba, Curaçao en Sint Maarten worden in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken in de voorbereiding van overeenkomsten met andere mogendheden, welke hen overeenkomstig artikel 11 raken. Zij worden tevens betrokken in de uitvoering van overeenkomsten, die hen aldus raken en voor hen verbindend zijn.

⁴ Artikel 11 lid 3. Ten aanzien van de buitenlandse betrekkingen wordt aangenomen, dat buitenlandse betrekkingen, wanneer belangen van Aruba, Curaçao of Sint Maarten in het bijzonder daarbij betrokken zijn, dan wel wanneer de voorziening daarin gewichtige gevolgen voor deze belangen kan hebben, Aruba, Curaçao onderscheidenlijk Sint Maarten raken.

Koninkrijk gesloten verdragen, de individuele landen kunnen toetreden tot internationale organisaties.⁵

Kunnen de landen van het Koninkrijk ook hun eigen internationale contacten onderhouden?

Die punten die niet onder artikel 3, eerste lid, zijn genoemd, zijn autonome bevoegdheden van de landen. In het verlengde van deze interne autonome aangelegenheden kunnen Aruba, Curaçao en Sint Maarten, maar ook Nederland, op functionele terreinen zelfstandig naar buiten treden. Zulke terreinen zijn bijvoorbeeld handel, toerisme en transport, maar ook andere terreinen die niet direct raken aan het buitenlands beleid van het Koninkrijk als geheel. De landen geven zich daarbij rekenschap van de vraag of belangen van andere rijkdelen worden geraakt, terwijl vanzelfsprekend de eenheid van het buitenlands beleid van het Koninkrijk moet worden gehandhaafd. Zij hebben voorts te maken met de verantwoordelijkheden van de Minister van Buitenlandse Zaken, de rol van de diplomatieke posten en internationale gebruiken en afspraken.

Op andere terreinen dan functionele relaties - bijvoorbeeld het internationaal veiligheidsbeleid, inclusief het wapenexportbeleid, het politieke en internationaalrechtelijke beleid van erkenning van staten en het aanknopen van banden met regeringen en met internationale organisaties met politieke doelstellingen - draagt de Minister van Buitenlandse Zaken (als minister van het gehele Koninkrijk) niet alleen de eindverantwoordelijkheid, maar ook de primaire beleidsverantwoordelijkheid.

Hoe wordt praktisch invulling gegeven aan deze afspraken?

Op verschillende manieren is praktisch vormgegeven aan de onderlinge samenwerking en afstemming. Alle ambassades, consulaten en vertegenwoordigingen van Buitenlandse Zaken zijn van en voor het Koninkrijk, en werken voor alle landen en het Koninkrijk als geheel. Op ambtelijk niveau vindt enkele malen per jaar een Beleidsoverleg Buitenlandse Betrekkingen plaats tussen het Ministerie van Buitenlandse Zaken en de Directeuren Directies Buitenlandse Betrekkingen. Beleidsstukken en Kamerbrieven die ook bijzondere relevantie hebben voor de Caribische delen van het Koninkrijk worden vooraf afgestemd tussen het ministerie van Buitenlandse Zaken en de Caribische landen (via de Gevolmachtigde Ministers en de Directies Buitenlandse Betrekkingen). Vertegenwoordigers van de Huizen zijn nemen deel aan de strategische Coria.

Buitenlandse betrekkingen van het Koninkrijk zijn geregeld onderwerp van overleg op het hoogste niveau. In de Rijksministerraad wordt regelmatig over onderwerpen van buitenlands beleid gesproken. Sinds juli 2012 wordt een Strategische Reisagenda bijgehouden voor de bezoeken van bewindspersonen van de vier landen. Doel hiervan is onder meer betere afstemming van reizen en het efficiënter gebruik maken van elkaars bezoeken om boodschappen mee te nemen.

De Ministers-Presidenten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten en mijn voorganger besloten tijdens de Koninkrijksconferentie op 14 december 2011 tot een nader gezamenlijk overleg over de invulling van de conclusies van de Koninkrijksconferentie, hetgeen nog moet plaatsvinden. Bij de Koninkrijksconferentie werden de volgende conclusies aangenomen:

1. Het buitenlands beleid van het Koninkrijk is gericht op de belangen van alle landen van het Koninkrijk.
2. De regeringen van de landen van het Koninkrijk erkennen, met inachtneming van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van het Koninkrijk ten aanzien van de buitenlandse betrekkingen, zoals vastgelegd in het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden, dat de landen op het gebied van de eigen aangelegenheden zelfstandig kunnen handelen in hun relatie met het buitenland, mits de eenheid van het buitenlands beleid van het Koninkrijk wordt behouden.

⁵ Artikel 28 Op de voet van door het Koninkrijk aangegane internationale overeenkomsten kunnen Aruba, Curaçao en Sint Maarten desgewenst als lid tot volkenrechtelijke organisaties toetreden.

3. Dat er nader gezamenlijk overleg wordt gevoerd tussen de minister van Buitenlandse Zaken en de ministers-president van de Caribische landen van het Koninkrijk, over de verdere uitwerking en invulling van deze conclusies.